

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/23320,Region-Rzeszowski-NSZZ-S.html>
2023-09-26, 08:50

Region Rzeszowski NSZZ „S”

Region Rzeszowski NSZZ „S”, latem 1980 pierwsze protesty robotnicze na terenie woj. rzeszowskiego w WSK PZL w Mielcu (1-5 VII). Protestujący domagali się m.in. zmian w systemie wynagrodzeń oraz poprawy zaopatrzenia w podstawowe art. żywnościowe. 14-26 VIII 1980 w WSK PZL w Rzeszowie organizowano akcje protestacyjne. Wśród wysuwanych postulatów podnoszono kwestie socjalno-bytowe i uznanie niezależnych związków zawodowych. Do końca VIII 1980 strajki podjęto w ok. 30 zakładach woj., m.in. w Rzeszowie: ZZSD Predom-Zelmer, MPK, Polskie Zakłady Optyczne, Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych Instal, w Mielcu: WSK PZL, w Ropczycach: Zakłady Magnezytowe, Cukrownia, w Sędziszowie: Wytwórnia Filtrów PZL, w Strzyżowie: oddział Rzeszowskiej Fabryki Mebli, w Leżajsku: Fabryka Maszyn, w Łańcucie: Fabryka Śrub.

4-8 IX 1980 strajk w WSK PZL w Mielcu. 7 IX 1980 powstał Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (przew. Dionizy Dziak), który przedłożył dyrekcji listę 45 postulatów. W wyniku rozmów uznano prawo pracowników do tworzenia wolnych zw. zaw. oraz do strajku. 8-11 IX 1980 strajk w Mieleckim Przedsiębiorstwie Budowlanym (przew. Władysław Sajdak). 8 IX 1980 strajkowano w WSK PZL w Rzeszowie. 8-17 IX 1980 negocjacje doprowadziły do porozumienia pomiędzy Międzywydziałowym KS (przew. Andrzej Kuźniar) a dyrekcją zakładu. 10 IX 1980 strajkujący uzyskali potwierdzenie uznania nowych, samorządnych związków zawodowych. 17 IX 1980 po ostatecznym zakończeniu rozmów ukonstytuował się Komitet Założycielski (przew. A. Kuźniar). Od 13 XII 1980 działała Komisja Zakładowa (przew. Adam Matuszczak).

12 IX 1980, na mocy porozumienia przedstawicieli WSK PZL w Rzeszowie i ZZSD Predom-Zelmer, powstał MKZ niezależnych zw. zaw. w Rzeszowie (przew. Antoni Kopaczewski). 9 X 1980 wybrano zastępców przew. (Adam

Krztoń, Zyta Zarzycka). Prezydium MKZ obradowało w 9-osobowym, a od 2 III 1981 15-osobowym składzie. Za gł. cel postawiono sobie m.in. koordynację działalności związkowej w województwie, zorganizowanie własnej poligrafii i przeprowadzenie wyborów władz NSZZ w zakładach pracy oraz w regionie.

9 X 1980 MKZ powołał komitet redakcyjny biuletynu „Solidarność Związkowa”. Z inicjatywy MKZ ukazywał się miesięcznik „Z Dołu”. W drukarni MKZ wydawano także komunikaty i pisma sygnowane przez komisje zakładowe, międzyzakładowe komisje koordynacyjne czy sekcje branżowe. 1981 wydawano m.in. biuletyn NSZZ „S” WSP Rzeszów „Reduta”, pismo pracowników Oświaty i Wychowania „Kaganek”, informator MKK NSZZ „S” „Solidarność Kolbuszowska”. W Mielcu NSZZ „S” WSK PZL wydawał „Głos Solidarności”. 12–14 VIII 1981 w Rzeszowie obradowali przedstawiciele Sieci Organizacji Zakładowych NSZZ „S” wiodących zakładów pracy, do której 17 III 1981 zgłosiła akces KZ NSZZ „S” WSK PZL w Rzeszowie. Struktury związkowe powstawały na poziomie makroregionalnym i branżowym. 25 XI 1980 utworzono Tymczasową Komisję Porozumiewawczą Drogowców Regionu Południowo-Wschodniego. Przy MKZ funkcjonowało 17 sekcji branżowych. W Mielcu powstała Tymczasowa Komisja Koordynacyjna Komitetów Założycielskich NSZZ „S” Ziemi Mieleckiej, podobne komisje działały w większych miastach regionu.

MKZ wydał uchwałę popierającą protest rolników, rozpoczęty 29 XII 1980 w Ustrzykach Dolnych. 2 I 1981 działacze „S” podjęli strajk okupacyjny byłej siedziby WRZZ w Rzeszowie. 5 I 1981 do protestujących dołączyli przedstawiciele „Solidarności Wiejskiej” z postulatami dot. rolnictwa, a do Rzeszowa przeniósł się Ogólnopolski Komitet Strajkowy Rolników. 13 I 1981 w niemal 100 zakładach regionu przeprowadzono solidarnościowy strajk ostrzegawczy. Protest w Rzeszowie poparła KKP NSZZ „S”. 27 I 1981 na Podkarpaciu przyjechał [Lech](#) Wałęsa. 28 I 1981, z powodu niepodjęcia rozmów przez stronę rządową, zgodnie z decyzją MKZ, strajkowano m.in. w ZZSD Predom-Zelmer, Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych Instal, rzeszowskiej i mieleckiej WSK, Łańcuckiej Fabryce Śrub. 19 II

1981 protest w Rzeszowie zakończył się ostatecznie podpisaniem porozumienia pomiędzy Komisją Rządową a KS. Jeszcze w trakcie trwania strajku powołano Komisję ds. Realizacji Porozumień (przew. Józef Ślisz), która w przyszłości miała regularnie spotykać się z przedstawicielami władz i informować o postępie prac.

10 I 1981, na wezwanie KKP, domagając się wolnych sobót, nie podjęto pracy w ponad 70 zakładach w woj. 24 I 1981 podczas kolejnego protestu nie pracowało ok. 57 tys. osób. 23 III 1981 MKZ proklamował gotowość strajkową w reakcji na tzw. kryzys bydgoski, odpowiadając na apel KKP. 27 III 1981 przeprowadzono 4-godzinny strajk ostrzegawczy. Protestowano m.in. w WSK PZL w Rzeszowie i Mielcu, ZZSD Predom-Zelmer, Łańcuckiej Fabryce Śrub. MKZ przekształcił się w MKS, A. Kopaczewski wszedł w skład KKS.

10 IV 1981 A. Kopaczewski został przew. Krajowej Komisji Wyborczej. V 1981 przy MKZ powołano Ośrodek Badań Społeczno-Zawodowych.

27 VI–30 VIII 1981 WZD Regionu Rzeszowskiego (w trzech turach). 568 delegatów reprezentowało ok. 200 tys. członków NSZZ „S”. 27 VI 1981 podczas I sesji zatwierdzono strukturę organizacyjną regionalnych władz związkowych oraz określono składy i kompetencje: ZR, Prezydium i Komisji Rewizyjnej. Funkcjonujący równolegle z ZR MKZ, jako pozastatutowa reprezentacja zakładów pracy, został przemianowany na Międzyzakładowy Komitet Robotniczy. 10–14 VII 1981 w II turze wybrano ZR (przew. A. Kopaczewski). Wyłoniono również 20 delegatów na I KZD oraz członków Komisji Rewizyjnej. 20 VII 1981, podczas pierwszego posiedzenia ZR, wybrano 13-osobowe Prezydium (wiceprzew. Zbigniew Bortnik i Tadeusz Sowa, sekretarz Stanisław Alot). W czasie obrad ZR, na wniosek delegacji MKZ Jarosław, podjęto uchwałę o przyłączeniu jarosławskich struktur związkowych do Regionu Rzeszowskiego. Decyzję zatwierdzono podczas trzeciej tury WZD (29–30 VIII 1981). Jarosławski MKZ (przew. Kazimierz Ziobro), liczył w tym czasie ok. 36 tys. członków. IX 1981 liczbę członków NSZZ „S” Regionu Rzeszowskiego szacowano na 240 tys.

Przy MKR działały m.in. Klub Rzeczypospolitej Samorządnej Wolność-Sprawiedliwość-Niepodległość, Wszechnica Związkowa przy której ukazywał się miesięcznik „Wryj”. IX 1981 powstał Regionalny Komitet Obrony Więzionych za Przekonania (przew. Roman Wyrzykowski). Funkcję głównego księgowego MKR pełnił Marian Wójcik, a od VIII 1981 Jan Płader. XI 1981 zreorganizowano pracę sześciu MKK: w Ropczycach (Stanisław Hulek), Sędziszowie (Maria Tarnawska), Strzyżowie (Czesław Furtek), Łańcucie (Stanisław Olech), Leżajsku (Mieczysław Liber) i Kolbuszowej (Apoloniusz Pycior).

Na I KZD NSZZ „S” w Gdańsku Region Rzeszowski, łącznie z delegatami z MKZ Jarosław, reprezentowało 23 związkowców. W skład KK weszli A. Kopaczewski, Tadeusz Kensy i A. Kuźniar.

28 X 1981 122 zakłady pracy województwa przyłączyły się do ogłoszonego przez KK NSZZ „S” godzinnego strajku ostrzegawczego. 24-30 XI 1981 w ramach ogólnopolskiego protestu rolników zorganizowano strajki okupacyjne w 6 urzędach gminnych (Czermin, Łańcut, Leżajsk, Kolbuszowa, Strzyżów, Tyczyn) oraz w POM w Brzyznaj. Domagano się m.in. realizacji porozumień rzeszowsko-ustrzyckich, konstytucyjnego zapisu o nienaruszalności własności ziemi, dostępu do środków masowego przekazu. MKR udzielił poparcia strajkującym rolnikom, a jego przedstawiciele (Zbigniew Sieczkoś, T. Sowa i S. Alot) uczestniczyli w rozmowach z władzami. 29 XI 1981 podpisano ustalenia o opuszczeniu okupowanych budynków, zagwarantowaniu bezpieczeństwa uczestnikom protestów oraz nadaniu w tv audycji autoryzowanej przez WKS NSZZ RI „S”.

13 XII 1981 siedziba MKR została zajęta przez ZOMO, internowano członków Prezydium (z wyjątkiem Z. Sieczkosia i Andrzeja Stachowicza), część pracowników MKR. Wracający z posiedzenia KK NSZZ „S” A. Kopaczewski, A. Kuźniar i T. Kensy zostali zatrzymani i przewiezieni do Ośrodka Odosobnienia w Iławie. Ogółem w okresie stanu wojennego z terenu województwa internowano 136 osób. Część działaczy NSZZ „S” i NZS ukrywała się (m.in. Paweł Szałaj, Jan Musiał, T. Sowa, Marek Wójcik, Radosław Wyrzykowski).

W reakcji na decyzję władz podjęto strajki w WSK PZL Mielec (14-15 XII 1981), WSK PZL Rzeszów (15-16 XII 1981), przedsiębiorstwie Dźwig w Rzeszowie (14 XII 1981), Zakładach Magnezytowych w Ropczycach (14 XII 1981).

1981-1986 w woj. rzeszowskim z przyczyn politycznych aresztowano 75 osób, z których skazano 50, w tym 18 na karę bezwzględnego więzienia. Najwyższe wyroki zapadły w sprawach Franciszka Mazura z Mielca (6 lat i 6 mies. pozbawienia wolności) i Antoniego Kamińskiego z WSK w Rzeszowie (5 lat). Po 13 XII 1981 z woj. rzeszowskiego wyemigrowało ze względów politycznych 14 osób z rodzinami.

Koordinacją działań konspiracyjnych i tworzeniem podziemnych struktur związku zajęli się Z. Sieczkoś i Michał Stręka. III 1982 wyłonił się pierwszy skład konspiracyjnego MKR. Do Z. Sieczkosia i M. Stręka dołączyli Stanisław Marek i Janusz Loegler. IV 1982 przyjęto nazwę RKW NSZZ „S” Rzeszów. Grono kierownicze poszerzyło się o M. Krztonia, Jarosława A. Szczepańskiego, P. Szałaja, Stanisława Łakomego, Kazimierza Ferencę, Józefa Konkela i M. Wójcika. W Mielcu powołano RKW [Ziemia Mielecka](#) (Stanisław Stachowicz). Rzeszowska RKW kontaktowała się z grupami opozycyjnymi na terenie woj., m.in. w Jarosławiu, Sędziszowie, Ropczycach i Strzyżowie.

Na pocz. 1982 wydawano biuletyn „Informacja Wojenna”, którego kontynuacją był biuletyn informacyjny MKR „Solidarność Trwa”. Z rzeszowską RKW współpracowała autonomiczna grupa konspiracyjna Koło Oporu Społecznego-MAKI (KOS-MAKI). Twórca grupy, Jan Klaudiusz Laskosz, redagował i drukował „Obronę. Biuletyn Oporu Społeczeństwa Rzeszowskiego” i niezależne pismo robotnicze „Łącznik”.

IV 1982 przy klasztorze oo. Bernardynów w Rzeszowie powstał Komitet Pomocy Internowanym, Aresztowanym, Pozbawionym Pracy i Ich Rodzinom (przemianowany jesienią 1983 na Diecezjalny Zespół Charytatywno-Społeczny). Komitet organizował i koordynował pomoc materialną, prawną i finansową dla represjonowanych z powodów

politycznych.

3 V 1982 ok. 5 tys. osób wzięło udział w pokojowej manifestacji patriotycznej zorganizowanej na rzeszowskim Rynku (16 osób zatrzymano), demonstrowano też przed bramą WSK PZL w Mielcu. 31 VIII 1982 w Rzeszowie kilkutysięczną manifestację rozbiły oddziały MO i ZOMO (zatrzymano 136 osób, w tym 42 uczniów, 5 osób trafiło do szpitala). 13 V 1982, w odpowiedzi na wezwanie TKK NSZZ „S”, akcje protestacyjne w zakładach regionu (m.in. WSK PZL Rzeszów, ZZSD Predom-Zelmer, Instal, WSK PZL Mielec, Państwowy Ośrodek Maszynowy w Brzyznej i Wytwórnia Filtrów PZL w Sędziszowie). W ramach represji zwolniono kilkuset pracowników WSK PZL Mielec, przyjętych z powrotem po weryfikacji.

5 XI 1982 ponad 30 działaczy „S” z Regionu Rzeszowskiego zostało powołanych na 3-miesięczne ćwiczenia w wojskowym obozie specjalnym w Czerwonym Borze.

Środowiska opozycyjne wspierał Kościół diecezjalny, kierowany przez bp. Ignacego Tokarczuka. W ramach duszpasterstw organizowano spotkania, wykłady, pomoc dla represjonowanych. Szczególną rolę odegrał w tamtym okresie rzeszowski kościół farny św. Wojciecha i św. Stanisława z proboszczem ks. Janem Stączkiem. Prężnie działał Ośrodek [Duszpasterstwa Rolników](#) Indywidualnych w Soninie, kierowany przez ks. Jana Jakubowskiego. 1 V 1983 po mszy św. w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rzeszowie zorganizowano marsz, którego celem miała być brama główna WSK PZL Rzeszów. Manifestacja została rozbita, zatrzymano 24 osoby. 3 V 1983, po mszy św. w kościele farnym, siły MO i ZOMO skutecznie zablokowały przejście na rzeszowski Rynek (zatrzymano 41 osób).

IV 1984 rzeszowska RKW, RKW w Mielcu oraz, działająca od III 1984 TKW w Leżajsku (M. Liber, Stanisław Sołek, Roman Sroka i Franciszek Śmiałek) wezwały do bojkotu wyborów do rad narodowych. Podobne działania podjęto przed wyborami do Sejmu PRL (X 1985) i rad narodowych (VI 1988).

RKW rozwijała działalność wydawniczą i kolportażową. Od X

1984 ukazywało się pismo „Trwamy”. IV 1984 leżajska KW rozpoczęła druk „Żądła”. 1 VIII 1984 ukazał się pierwszy numer „Biuletynu Informacyjnego RKW »S« Ziemi Mieleckiej”. Od jesieni 1985 rozpoczął działalność związkowy ośr. prezentacji filmów poza cenzurą. Organizacją seansów zajmował się J.A. Szczepański. RKW wspierała organizację Katolickich Tygodni Historycznych i rzeszowskich Dni Kultury Chrześcijańskiej, w trakcie których odbywały się sesje i wykłady historyczne, m.in. w: Leżajsku, Przeworsku, Łańcucie, Błażowej, Rzeszowie, Mielcu, Sokołowie Małopolskim, Soninie, Strzyżowie. X 1988 z inicjatywy J.L. Wyciślaka w Rzeszowie powstał Komitet Obchodów Rocznicy 11 Listopada, który zorganizował niezależne obchody Święta Niepodległości.

Fala strajków 1988 nie objęła woj. rzeszowskiego, jedynie wspierano finansowo strajkujące zakłady pracy z innych regionów, m.in. Hutę Stalowa Wola.

31 VIII 1988 powstał pierwszy w regionie jawny Komitet Organizacyjny NSZZ „S” w Rzeszowskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Przemysłowego. 15 IX 1988 utworzono jawne Biuro Informacyjno-Koordynacyjne NSZZ „S” (S. Łakomy, Z. Sieczkoś i M. Wójcik). Biuro rejestrowało powstające KZ i udzielało im pomocy prawnej. W II poł. 1988 ukazał się pierwszy numer regionalnego kwartalnika społecznego „Ultimatum”.

25 I 1989 RKW (J. Konkel, S. Łakomy, Z. Sieczkoś, J.A. Szczepański i M. Wójcik) przeszła do jawnej działalności. A. Kopaczewski złożył rezygnację z funkcji przew. ZR. 14 VI 1989 podczas zebrania powołano Prezydium RKW (wiceprzew. S. Łakomy i J. Konkel, sekretarz Stanisław Dziura oraz Roman Ziemiński).

29 III 1989, w trakcie spotkania przedstawicieli komitetów z Regionu i RKW, zawiązano Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny NSZZ „S” Regionu Rzeszowskiego. IV 1989 w Regionie działało prawie 30 komitetów organizacyjnych NSZZ „S”.

Podczas obrad Okrągłego Stołu region reprezentował J. Ślisz,

przew. TKRR.

II 1989 powołano KO przy RKW, przemianowany 9 IV 1989 na Rzeszowski KO „S”. 4 IV 1989 powstał Mielecki KO (przew. Władysław Bieniek). W wyniku wyborów 4 VI 1989 senatorami zostali: J. Ślisz i Bolesław Fleszar, posłami A. Matuszczak i członek mieleckiego KIK Stanisław Padykuła. W trakcie kampanii wyborczej ukazywały się pisma: „Serwis Wyborczy” RKO, „Biuletyn Wyborczy” KO w Mielcu oraz wspólny tytuł trzech województw „Głos Wolny”.

20 V 1989 formalna rejestracja Regionu Rzeszowskiego w KKW. 6-7 I 1990 II WZD „S” Regionu Rzeszowskiego. Wzięło w nim udział 403 delegatów, reprezentujących 44 500 związkowców ze 153 komisji zakładowych. Na przew. ZR wybrano Z. Sieczkosia. Ustalono skład ZR i Komisji Rewizyjnej oraz wybrano delegatów na II KZD (12 osób). 13 I 1990, w trakcie pierwszego posiedzenia ZR, ukonstytuowało się Prezydium (S. Łakomy – wiceprzew., Andrzej Wizimirski – wiceprzew., S. Alot – sekretarz, Leonard Jeczeń, J. Konkel, Henryk Sowa).

Struktury Regionu Rzeszowskiego NSZZ „S” były rozpracowywane przez Wydz. IIIA/V KW MO/WUSW w Rzeszowie, m.in. w ramach SO krypt. Azymut (dot. MKZ), SOR krypt. Opór (dot. RKW) i Lampa (dot. RKW Ziemia Mielecka), SO krypt. Konstruktywni (dot. KO „S” w Rzeszowie).

Małgorzata Gliwa

[Rzeszów](#), [Kolbuszowa](#), [Mielec](#), [Łańcut](#), [Region Rzeszowski](#), [Leżajsk](#), [Strzyżów](#), [Ropczyce](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)